

C/2025/1189

21.3.2025.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Uključenost mladih u socijalni i civilni dijalog u mediteranskoj regiji
(samoinicijativno mišljenje)

(C/2025/1189)

Izvjestitelj: **Thomas WAGNSONNER**

Suizvjestiteljica: **Lidija PAVIĆ-ROGOŠIĆ**

Savjetnik/ica:	Karol ZABAWA, savjetnik, Skupina II. Graziano TULLIO, savjetnik suizvjestiteljice, Skupina III.
Odluka Plenarne skupštine:	17.1.2024.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za vanjske odnose
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	23.11.2024.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	23.1.2025.
Plenarno zasjedanje br.:	593
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	175/0/3

1. Zaključci i preporuke

1.1. Ovo je mišljenje sastavljeno u suradnji s predstavnicima i predstavnicama mladih. EGSO preporučuje uključivanje mladih u sve faze procesa izrade politika, od donošenja odluka do provedbe i evaluacije. Izuzetno je važno u svim fazama uvesti pouzdane mehanizme praćenja, pružanja povratnih informacija i preuzimanja odgovornosti.

1.2. Procesi socijalnog i civilnog dijaloga temelj su demokratskog sudjelovanja. Međutim, organizacije civilnog društva, skupine mladih i organizacije poslodavaca i radnika nailaze na poteškoće u istinskom sudjelovanju u procesima donošenja odluka. Sloboda udruživanja, sloboda govora i općenito sposobnost subjekata koji predstavljaju radnike i civilno društvo da brane njihova prava i iznose njihove zahtjeve u mnogim su zemljama regije MENA ⁽¹⁾ ograničene. Treba podupirati ne samo izbore već i demokratske procese općenito i stvoriti smislene participativne mehanizme koje karakteriziraju građanska sloboda, transparentnost, dostupnost informacija i mogućnosti za sve.

1.3. Iskustva i okolnosti mladih i organizacija pod vodstvom mladih u regiji MENA vrlo su različiti. Moraju se odbaciti jednodimenzionalne definicije mladih, i to uvažavanjem specifičnih značajki različitih skupina mladih i primjenom intersekcijskog pristupa kako se ne bi previdjela zemljopisna i društveno-politička raznolikost mladih ljudi.

1.4. Socioekonomsku situaciju mladih u mediteranskoj regiji karakteriziraju visoka stopa nezaposlenosti, netipično i neformalno zapošljavanje, niske plaće, nedostatak kvalitetnih radnih mjesta i visok udio mladih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju (NEET). EGSO naglašava da je radi rješavanja tih pitanja potrebno reformirati i tržište rada i obrazovne sustave.

⁽¹⁾ Bliski istok i sjeverna Afrika.

1.5. Skupine u ugroženom položaju suočavaju se s dodatnim izazovima u pogledu zastupljenosti, prilika, pristupa tržištu rada i drugih pitanja. EGSO ističe da treba osmišljavati programe potpore koji će doprijeti do tih skupina.

1.6. EGSO napominje da bi obrazovni sustavi trebali putem participativnih procesa snažnije promicati građanski angažman i stvarati poticajne ekosustave za stjecanje primjerenih skupova vještina (npr. politička i digitalna pismenost), čime bi se mladima omogućilo da se sa samopouzdanjem uključe u institucionalne procese. Organizacije civilnog društva i socijalnih partnera trebale bi dodatno podupirati mlade organiziranjem radionica za izgradnju kapaciteta, čime bi se mladima olakšao pristup resursima i mogućnostima za sudjelovanje.

1.7. Adekvatna istraživanja o mladima važan su preduvjet za utvrđivanje izazova i uključivanje njihovih interesa u participativne procese, za što su potrebni relevantni podaci. EGSO ističe važnost istraživanja o sudjelovanju mladih na tržištu rada, u obrazovanju, participativnim procesima i životu zajednice. Potrebno je ojačati suradnju između obrazovnih ustanova, akademske zajednice, poslovnog sektora i organizacija civilnog društva, uključujući socijalne partnere, pri čemu prioritet treba biti aktivno sudjelovanje mladih.

1.8. U zemljama mediteranske regije često nisu prisutni okviri prikladni za učinkovit socijalni dijalog. EGSO naglašava potrebu za jačanjem trostranog i dvostranog socijalnog dijaloga, prije svega putem sveobuhvatne provedbe ključnih konvencija ILO-a o socijalnom dijalogu.

1.9. EGSO ističe korist koju donose akcijski planovi za mlade, koji bi mogli poslužiti kao hodogrami i obuhvaćati konkretne mjere i alate za uključivije organizacijske okvire za sudjelovanje mladih u organizacijama socijalnih partnera. Poticanje mladih radnika na sudjelovanje u kolektivnom pregovaranju i uspostava predstavničkih struktura za mlade na razini poduzeća djelotvoran je način da se sudjelovanje mladih na strukturan način uključi u strukture socijalnog dijaloga. EGSO ističe primjer vijeća mladih radnika u Austriji.

1.10. EGSO poziva Europsku komisiju da podrži treću fazu projekta SOLiD ⁽²⁾ kako bi se zajamčila održiva primjena osmišljenih instrumenata. Osim toga, ta bi se faza trebala iskoristiti za izradu Povelje o mladima po uzoru na postojeću Žensku povelju, kao i za razmatranje mogućnosti uspostave savjetodavnih mehanizama u čijem bi fokusu bili mladi.

1.11. Potrebno je povećati uključivost civilnog dijaloga kroz angažman s različitim skupinama, uključujući žene, manjine i ranjive zajednice, uz pomoć ciljane financijske potpore i učinkovitijih i interaktivnijih mehanizama dijaloga koje bi vodili profesionalni moderatori i koji bi se osmišljavali u suradnji s mladima.

1.12. Trebalo bi povećati zastupljenost organizacija mladih i vijeća mladih u raspravama s državnim tijelima tako da se osobe koje rade s mladima prepoznaju kao ključni akteri u procesima savjetovanja i da im se osiguraju prostor i resursi potrebni za učinkovit doprinos. Važno je osmisliti strategije za mlade kojima se jača legitimnost njihovog sudjelovanja u civilnom dijalogu, osnovati vijeća mladih u zemljama u kojima ona ne postoje i povećati proračune za mlade na svim teritorijalnim razinama, prije svega na lokalnoj.

1.13. U okviru civilnog dijaloga prioritet treba dati transparentnosti i jednakim mogućnostima, zbog čega treba utvrditi jasne kriterije odabira mladih sudionika i pobrinuti se za to da i afirmirane udruge mladih i spontani pokreti mladih imaju jednake izgleda za sudjelovanje. Izuzetno je bitno razviti zajedničke standarde i sveobuhvatan regulatorni okvir koji bi uključivao posebne strukture potpore, kao što su timovi i kontaktne točke, da bi se osiguralo da sudjelovanje mladih u procesima dijaloga bude organizirano i dosljedno.

1.14. Strukture pod vodstvom mladih moraju se međusobno bolje povezati kako bi se potaknula regionalna suradnja i osigurala opsežnija razmjena ideja i prilika među heterogenim skupinama. EGSO poziva javne institucije da osiguraju financijska sredstva za potporu regionalnim mrežama mladih i prostorima za mlade. Usto je važno povećati sudjelovanje organizacija mladih u vanjskim odnosima EU-a promicanjem suradnje s delegacijama EU-a i pojednostavljenjem postupaka podnošenja zahtjeva za vizu za mlade u programima mobilnosti.

⁽²⁾ <https://solidmed.eu/en>.

2. Kontekst

2.1. EGSO napominje da su mladi ljudi kulturno, ekonomski i politički heterogeni. Iskustva i okolnosti mladih vrlo su različiti, pa se moraju odbaciti jednodimenzionalne definicije mladih, i to uvažavanjem specifičnih značajki različitih skupina mladih i primjenom interseksijskog pristupa kako se ne bi previdjela njihova zemljopisna i društveno-politička raznolikost.

2.2. Brojne institucije i političke organizacije strukturirane su odozgo prema dolje i karakteriziraju ih vrlo koncentrirane strukture moći, dok su mladi najčešće uključeni u lokalne strukture izgrađene odozdo prema gore i u spontane pokrete i uglavnom se bave političkim pitanjima koja u političkom programu imaju podređen položaj (npr. klimatska i socijalna pravda, političko sudjelovanje, prava manjina, prava životinja) ⁽³⁾.

2.3. EGSO je svjestan raznih sredstava komunikacije i oblika političkog aktivizma kojima se mladi često služe, uključujući nesudjelovanje, bojkotiranje institucionaliziranih struktura i odbacivanje formalnih metoda političkog aktivizma, što je, čini se, potaknuto razočaranjem u politiku, a ne političkom apatijom ⁽⁴⁾.

2.4. Socioekonomsku situaciju mladih u mediteranskoj regiji karakteriziraju visoka stopa nezaposlenosti, netipično i neformalno zapošljavanje na nepuno radno vrijeme, niske plaće i nedostatak kvalitetnih radnih mjesta (uključujući neplaćeno pripravništvo). Jedan od problema te regije relativno je velik udio mladih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju; naime, oni čine gotovo trećinu mladih. Gorući problemi za mlade trenutačno su inflacija i slaba kupovna moć kad je riječ o stanovanju i visokim najamninama.

2.5. Velik broj osoba, prije svega mladih žena, koje rano napuštaju školovanje, kao i visoke stope nezaposlenosti osoba s diplomom u mediteranskoj regiji ukazuju na nekvalitetnost obrazovnih sustava, naročito u ruralnim područjima, u kojima se ne podučavaju vještine nužne za tržište rada. Ograničenja u pogledu pristupačnosti velik su izazov jer brojne obitelji ne raspolažu dovoljnim sredstvima za pokrivanje troškova obrazovanja. Osim toga, u populaciji koja emigrira iz te regije povećao se udio visokokvalificiranih osoba, što ukazuje na odljev mozgova.

2.6. Položaj predstavnika mladih u mediteranskoj regiji obilježavaju ozbiljni sigurnosni problemi i druge prepreke. Povrh toga, mlade žene, osobe s invaliditetom, izbjeglice, migranti, etničke i jezične manjine, mladi pripadnici autohtonih naroda, mladi iz ruralnih područja, pripadnici zajednice LGBTQ+ i druge skupine u nepovoljnom položaju suočavaju se s dodatnim izazovima u pogledu političke zastupljenosti i pristupa prilikama i tržištu rada, kao i u drugim područjima.

3. Uključivanje mladih u participativne procese socijalnog i civilnog dijaloga

3.1. Socijalni dijalog

3.1.1. Međunarodna organizacija rada (MOR) definira socijalni dijalog kao svaku vrstu pregovora, savjetovanja ili razmjene informacija među predstavnicima vlada, organizacija poslodavaca i sindikata o pitanjima od zajedničkog interesa koja se odnose na ekonomsku i socijalnu politiku. Socijalni dijalog može biti trostrani proces, s vladom kao jednom od strana, ili dvostrani odnos između radnikâ i uprave. Procesi socijalnog dijaloga mogu biti neformalni ili institucionalizirani, a često kombiniraju elemente jednog i drugog. Mogu se odvijati na nacionalnoj ili regionalnoj razini ili na razini poduzeća i mogu biti međustrukovni ili sektorski, ili kombinacija jednog i drugog.

3.1.2. Socijalni dijalog ima ključnu ulogu u utjecanju na ekonomsku, radnu i socijalnu politiku, kao i u promicanju konvergencije u životnim i radnim uvjetima. Dragocjen je alat za poticanje gospodarske i socijalne otpornosti, konkurentnosti te održivog i uključivog rasta, kako je istaknuto u mišljenju EGSO-a SOC/764 ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Na temelju doprinosa predstavnika mladih na sastancima Studijske skupine i Forumu mladih Zaklade Anna Lindh.

⁽⁴⁾ Na temelju doprinosa predstavnika mladih na sastancima Studijske skupine i Forumu mladih Zaklade Anna Lindh.

⁽⁵⁾ SL C 228, 29.6.2023., str. 87..

3.1.3. Proces kolektivnog pregovaranja ključan je alat socijalnog dijaloga čiji je cilj zajamčiti dostojanstvene radne uvjete i pravdu na radnom mjestu. Potreba za suočavanjem s novim izazovima, kao što su pravedna tranzicija, klimatske promjene i osnaživanje mladih, stavlja socijalni dijalog u ključni politički položaj, sveobuhvatniji od pregovaranja o plaćama. Budući da ti izazovi posebno pogađaju mlade, bitno je upravo mladima zajamčiti važnu ulogu u organizacijama socijalnih partnera i potaknuti ih da im se pridruže.

3.2. **Socijalni dijalog na Mediteranu**

3.2.1. U toj se regiji organizacije radnika kao što su sindikati suočavaju s poteškoćama [...], posebno u pogledu članstva, slobode udruživanja i učinkovitosti u obrani njihovih prava i iznošenju njihovih zahtjeva. Mnoge vlade u regiji MENA ograničavaju slobodu udruživanja ⁽⁶⁾.

3.2.2. U zemljama mediteranske regije često nisu prisutni okviri prikladni za učinkovit socijalni dijalog. Neki nacionalni okviri socijalnog dijaloga jamče trostrani socijalni dijalog, ali neovisne strukture sektorskog i dvostranog dijaloga na razini poduzeća vrlo su ograničene. Stopa učlanjenosti u sindikate i obuhvat kolektivnog pregovaranja i dalje su relativno mali. Rezultat toga je ograničena sposobnost socijalnih partnera da utječu na donošenje odluka od javnog interesa, a time i na socioekonomsku situaciju građana, a naročito mladih.

3.2.3. Kako bi se izgradile otporne i uspješne strukture socijalnog dijaloga, organizacije poslodavaca i sindikate treba podići na razinu osnovnih institucija društvenog okvira. EGSO pozdravlja inicijative kao što je Socijalni dijalog na južnom Mediteranu (SOLiD), kojim se nastoje stvoriti uvjeti za međuregionalnu razmjenu primjera dobre prakse i uvođenje pravnih i strukturnih okvira. EGSO poziva Europsku komisiju da podrži treću fazu projekta SOLiD kako bi se osigurala održiva primjena osmišljenih instrumenata. Osim toga, ta bi se faza trebala iskoristiti za izradu Povelje o mladima po uzoru na postojeću Žensku povelju ⁽⁷⁾, kao i za razmatranje koristi koju bi donijela uspostava savjetodavnih mehanizama u čijem bi fokusu bili mladi.

3.3. **Civilni dijalog**

3.3.1. Iako nije usvojena jedinstvena definicija civilnog dijaloga, on je općepriznat kao ključna sastavnica rada organizacija civilnog društva koja omogućuje da se u procesima donošenja odluka čuje glas građana i građanki, posebno s obzirom na visoku razinu povjerenja u organizacije civilnog društva, sve veću djelotvornost sudjelovanja civilnog društva i smanjenje važnosti tradicionalnih participativnih mehanizama ⁽⁸⁾.

3.3.2. Sektorske, međusektorske i horizontalne komponente civilnog dijaloga promiču suradnju i uključivost u javnom upravljanju, čime se povećava legitimnost i preuzimanje odgovornosti za politike. To se postiže dvjema komplementarnim dimenzijama: 1) dijalog među organizacijama civilnog društva radi razmjene mišljenja i stručnog znanja; 2) strukturirani dijalog između organizacija civilnog društva i vladinih institucija radi uzimanja u obzir različitih stajališta pri oblikovanju politika.

3.3.3. Smanjenje važnosti tradicionalnih participativnih mehanizama ukazuje na hitnu potrebu za inovativnim procesima civilnog dijaloga koji su u skladu s interesima mladih ljudi i njihovim načinom sudjelovanja ⁽⁹⁾.

3.3.4. Dijalog EU-a s mladima ⁽¹⁰⁾ i test utjecaja politika EU-a na mlade ⁽¹¹⁾ važni su primjeri participativnih instrumenata za oblikovanje politika koji uključuju predstavnike mladih u savjetovanje, kao i u ocjenjivanje i ublažavanje učinka, čime se potiče opće uključivanje mladih na institucijskoj razini.

⁽⁶⁾ *The future of work: Trade unions in transformation* (Budućnost rada: Transformacija sindikata), *International Journal of Labour Research*, 2019., sv. 9., izdanje 1. – 2. (str. 226.).

⁽⁷⁾ <https://solidmed.eu/sites/default/files/2023-05/Womens-charter.pdf>.

⁽⁸⁾ *The impact of civil society organisations in Europe* (Učinak organizacija civilnog društva u Europi), mreža Civilno društvo Europe, 2019.; ii. *Future of Europe* (Budućnost Europe), Posebno izvješće Eurobarometra 500, str. 19., 2020.

⁽⁹⁾ *Political Participation and EU Citizenship: Perceptions and Behaviours of Young People* (Političko sudjelovanje i građanstvo EU-a: Percepcija i ponašanje mladih), Europska komisija, 2016.; *Co-deciding with Citizens: Towards Digital Democracy at EU Level* (Suodlučivanje s građanima: Ususret digitalnoj demokraciji na razini EU-a), Europska služba za građansku akciju, 2015.

⁽¹⁰⁾ Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora – „Intenziviranje daljnjeg postupanja u okviru dijaloga EU-a s mladima putem smjernica za praćenje i transparentnost” (SL C, C/2024/6866, 28.11.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/6866/oj>).

⁽¹¹⁾ SL C 486, 21.12.2022., str. 46..

3.4. **Civilni dijalog u mediteranskoj regiji**

3.4.1. U kontekstu sve većeg razočaranja političkim institucijama, civilni dijalog postaje ključan mehanizam za ponovnu uspostavu povjerenja između javnosti i donositelja odluka, kao i za reagiranje na nezadovoljstvo javnosti, posebno u pogledu gorućih pitanja kao što su nezaposlenost, socijalna kohezija i klimatske promjene.

3.4.2. Nepostojanje zajedničkih standarda i sveobuhvatnog regulatornog okvira dovodi do znatnih razlika u praksama u pogledu civilnog dijaloga. Povrh toga, različiti politički konteksti, povijesno nasljeđe, kulturne norme i društvene strukture u raznim zemljama dovode do fragmentacije, a time i do nedosljednosti i pomanjkanja formalnosti u civilnom dijalogu u toj regiji.

3.4.3. Brojne prilike za dijalog ograničavaju se na jednokratna savjetovanja umjesto da budu istinske inicijative za dijalog, što izaziva zabrinutost u pogledu uključivosti, odgovornosti i transparentnosti. Iako je sektorski dijalog relativno čest, transverzalni je dijalog neredovit i nedostaju mu strukturirani procesi, što dovodi do prekida i nedosljednosti.

3.4.4. Sužavanje prostora za djelovanje civilnog društva narušava djelotvornost organizacija civilnog društva i ograničava njihovu sposobnost zagovaranja promjena. Restriktivni pravni okviri, kooptiranje od strane države, birokratske prepreke, selektivno financiranje i cenzura dodatno narušavaju autonomiju i učinak organizacija civilnog društva u civilnom dijalogu. U nekim zemljama to utječe i na mogućnosti suradnje s međuvladinim organizacijama.

3.4.5. Platforme društvenih mreža i alati za digitalnu komunikaciju iz temelja mijenjaju okruženje civilnog dijaloga i pružaju nove mogućnosti za angažman mladih. Međutim, radi osiguravanja uključivih i konstruktivnih struktura dijaloga, moraju se svladati izazovi povezani sa sigurnošću, dezinformiranjem, uznemiravanjem na internetu i digitalnim jazom ⁽¹²⁾.

4. **Zahtjevi i trenutačni izazovi u pogledu institucijskih participativnih procesa u mediteranskoj regiji, iz perspektive mladih**

4.1. Proces socijalnog i civilnog dijaloga temelj su demokratskog sudjelovanja. Organizacije civilnog društva, skupine mladih i organizacije poslodavaca i sindikati nailaze na poteškoće u istinskom sudjelovanju u procesima donošenja odluka. Sloboda udruživanja, sloboda govora i općenito sposobnost i kapacitet subjekata koji predstavljaju poslodavce, radnike i civilno društvo da brane njihova prava i iznose njihove zahtjeve u mnogim su zemljama regije MENA ograničeni. Treba podupirati ne samo izbore već i demokratske procese općenito i stvarati participativne mehanizme koje karakteriziraju građanska sloboda, transparentnost, dostupnost informacija i prilike za sve.

4.2. EGSO naglašava da su mladi, unatoč njihovu golemom potencijalu, često isključeni iz participativnih procesa ⁽¹³⁾. Niska razina sudjelovanja mladih na izborima, manjak čelnika mladih od 35 godina na visokim položajima i primjeri simboličnih mjera ili isključivanja iz participativnih procesa ukazuju na to da mladi i dalje nailaze na prepreke u potpunom sudjelovanju u donošenju odluka. Nedostatak raznolikosti među donositeljima odluka, posebno nedovoljna zastupljenost skupina u nepovoljnom položaju, mladima otežava pronalaženje uzora s kojima se mogu poistovjetiti.

4.3. Strukture socijalnog i civilnog dijaloga i dalje počivaju na zastarjelim paradigmatima i metodologijama koje ne potiču angažman mladih. Prepreku aktivnom sudjelovanju mladih predstavljaju nepovjerenje u institucionalizirane strukture i razočaranje njima, a oni su pak posljedica provođenja unaprijed definiranih programa i nedostatka kapaciteta za strukturnu integraciju mladih u organizacijske okvire na način koji adekvatno odražava njihove interese.

4.4. Predodžbe o tradicionalnim strukturama moći i vodstva (npr. patrijarhalne strukture) i predrasude prema mladima prepreke su angažmanu mladih. Iako se mlade žene suočavaju s dodatnim izazovima i preprekama, važno je istaknuti napore koje organizacije žena ulažu u prevladavanje opresivnih tradicionalnih struktura.

⁽¹²⁾ Vidjeti sažetak politike Euromesocia *Youth deliberation and participation in the Euro-Mediterranean region* (Rasprave i sudjelovanje mladih u euromediteranskoj regiji), 2023.

⁽¹³⁾ *Be Seen, Be Heard: Understanding young people's political participation* (Neka nas vide, neka nas čuju: razumijevanje političkog sudjelovanja mladih ljudi), https://www.youthforum.org/files/UPDATED_UN_REPORT_TBS_Accessible_Version_090622.pdf.

4.5. Adekvatna istraživanja o mladima preduvjet su za utvrđivanje izazova i uključivanje njihovih interesa u participativne procese. Nedovoljna dostupnost podataka, pogotovo na lokalnoj razini, i nedostatak raščlanjenih podataka o stvarnim okolnostima u kojima žive mladi pojedinci, a osobito mladi iz ruralnih područja i mlade žene, glavni su izazovi zbog kojih se perpetuira nedovoljna zastupljenost interesa mladih u raznim područjima politika.

4.6. Sudjelovanje mladih u inicijativama socijalnog i civilnog dijaloga ograničeno je čimbenicima koji se tiču logistike (npr. pitanja povezana s vizama i mobilnošću) i nedostatkom infrastrukture. EGSO naglašava da su potrebni djelotvorni mehanizmi potpore za mlade, uključujući gospodarske, socijalne i obrazovne resurse.

4.7. EGSO ističe potrebe ranjivih mladih ljudi, uključujući mlade koji nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju, mlade žene, osobe s invaliditetom, izbjeglice, migrante, etničke i jezične manjine, mlade pripadnike autohtonih naroda, mlade iz ruralnih područja i pripadnike zajednice LGBTQ+. Također ističe izazov koji predstavlja suradnja s mladima u lokalnim zajednicama i uključivanje onih kojima je zabranjeno sudjelovanje u političkim aktivnostima i aktivnostima civilnog društva. Lokalni projekti i inicijative za mlade često nemaju dovoljno financijskih sredstava i političke potpore.

4.8. Organizirano civilno društvo u zemljama Bliskog istoka i sjeverne Afrike pokazalo je otpornost i odlučnu predanost demokratskim vrijednostima kroz zalaganje za ljudska prava, sudjelovanje mladih i vladavinu prava putem transnacionalne suradnje. Unatoč političkim napetostima, sigurnosnim problemima i ograničenim resursima, mnoge organizacije civilnog društva, uključujući socijalne partnere, nastavljaju raditi na zajedničkoj viziji Mediterana kao integriranog zajedničkog prostora.

5. Preporuke

5.1. Opće preporuke

5.1.1. Mlade ljude treba uključiti u sve faze procesa izrade politika, od donošenja odluka do provedbe i evaluacije, pri čemu treba graditi uključive i transparentne strukture, npr. dugoročne okvire za dijalog koji vode profesionalni moderatori, i osmišljavati prostore zajedno s mladima kako bi se osiguralo njihovo aktivno sudjelovanje. Osim toga, ključno je u svim fazama procesa uspostaviti snažne mehanizme praćenja, pružanja povratnih informacija i preuzimanja odgovornosti ⁽¹⁴⁾.

5.1.2. Imenovanje novog povjerenika za Mediteran trebalo bi olakšati nove načine jačanja uloge sudjelovanja mladih u oblikovanju politika EU-a, uključujući politiku susjedstva, putem uspostave stalne strukture za uključivanje mladih, uz sudjelovanje EGSO-a.

5.1.3. EGSO poziva na uravnotežene i uključive postupke odabira kako bi se spriječila prekomjerna zastupljenost mladih ljudi i organizacija koje imaju povlašten pristup, i to osiguravanjem transparentnih i pristupačnih preliminarnih faza odabira.

5.1.4. Inovativne mjere za uključivanje mladih u strukture socijalnog i civilnog dijaloga važne su za postavljanje mladih u središte organizacijskih struktura (treba razmotriti mogućnost uvođenja kvota za mlade). To uključuje promicanje kulture suradnje, a ne nadmetanja, rješavanje potencijalnih nesuglasica uz dužno poštovanje i uvažavanje mladih kao stručnjaka u relevantnim područjima kroz njihovo postavljanje na ključne položaje. Upotreba novih oblika komunikacije, posebno digitalnih alata, i stvaranje novog diskursa ključni su za dopiranje do mladih. EGSO se zalaže i za uklanjanje jezičnih prepreka u međunarodnim programima tako da se svima omogući da, kad god je to moguće, govore svojim materinskim jezikom.

5.1.5. EGSO ističe važnost stvaranja prilika za izgradnju kapaciteta mladih ljudi kako bi oni razvili vještine nužne za preuzimanje vodećih uloga u organizacijama i pregovaranje s donositeljima odluka.

⁽¹⁴⁾ Studija EGSO-a *Structured and meaningful youth participation in policy and decision-making processes – mapping local, national, EU and international good practices* (Strukturirano i konstruktivno sudjelovanje mladih u procesima donošenja politika i odluka – popisivanje primjera dobre prakse na lokalnoj, nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini).

5.1.6. EU ima ključnu ulogu u podupiranju regionalne integracije. Međusobno povezivanje struktura koje vode mladi važan je korak u promicanju (među)regionalne razmjene ideja, kultura i praksi suradnje u ovoj raznolikoj regiji i među heterogenim skupinama. EGSO poziva na pružanje potpore regionalnim mrežama mladih i na osiguravanje financijskih sredstava za događanja povezana s mladima.

5.1.7. Kako je navedeno u mišljenju REX/566 ⁽¹⁵⁾, važno je ojačati sudjelovanje mladih u vanjskim odnosima EU-a. EGSO ponavlja svoju preporuku za promicanje suradnje između organizacija mladih i delegacija EU-a te za senzibilizaciju javnosti o politikama za mlade. Usto, postupci podnošenja zahtjeva za vizu moraju biti lako dostupni, posebno mladima.

5.1.8. EGSO naglašava da se radi omogućivanja strukturne uključenosti predstavnika mladih mora zajamčiti sigurnost sudionika, posebno u području ljudskih prava, pravedne klimatske politike i radničkih prava. Ujedno ističe da u participativne procese treba uključivati predstavnike skupina u nepovoljnom položaju i poziva na ulaganje dodatnih napora u uspostavu pristupačnih struktura koje bi omogućile raznolikost u zastupljenosti. Osim toga, od presudne je važnosti osmisliti programe potpore za ranjive skupine. Važno je povećati proračune za mlade na svim teritorijalnim razinama, a posebno podupirati lokalne zajednice i pružiti financijsku potporu za mobilnost mladih. Programi kao što je Erasmus+ mladim ljudima i osobama i organizacijama koje rade s mladima pružaju priliku za suradnju.

5.1.9. EGSO napominje da bi obrazovni sustavi trebali stvarati poticajne ekosustave za stjecanje primjerenih skupova vještina (npr. politička i digitalna pismenost) kako bi se mladi mogli s više samopouzdanja uključivati u participativne procese. Organizacije civilnog društva i socijalnih partnera trebale bi u okviru svojih edukativnih programa i inicijativa organizirati radionice za izgradnju kapaciteta za mlade, među ostalim putem bliskije suradnje s akademskom zajednicom i poslovnim svijetom.

5.1.10. EGSO ističe da treba provoditi istraživanja o ulozi mladih ljudi na tržištu rada, u obrazovanju, participativnim procesima i životu zajednice. Mora se ojačati suradnja između sveučilišta, istraživačkih instituta, programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO) i srednjoškolskih obrazovnih ustanova u mediteranskoj regiji, s naglaskom na aktivnom sudjelovanju mladih i uz stvaranje sigurnih istraživačkih okruženja. Lokalna, dugoročna i ciklička terenska istraživanja o lokalnim strukturama mladih mogu uroditi saznanjima bitnima za učinkovitu integraciju interesa mladih.

5.1.11. Budući da se u populaciji koja emigrira iz mediteranske regije povećao udio visokokvalificiranih osoba, EGSO poziva na poduzimanje djelotvornih mjera protiv odljeva mozgova.

5.2. **Preporuke o mladima u socijalnom dijalogu**

5.2.1. EGSO naglašava potrebu za reformama tržišta rada u cilju olakšavanja prelaska s neformalnog zapošljavanja na zakonit i dostojanstven rad, kao i rješavanja problema koji nastaju zbog netipičnih i nesigurnih oblika rada, što je jedno od najhitnijih pitanja u mediteranskoj regiji. EGSO preporučuje izradu nacionalnih akcijskih planova u suradnji sa socijalnim partnerima, u skladu s preporukom MOR-a R204 ⁽¹⁶⁾.

5.2.2. EGSO naglašava važnost mjera za promicanje aktivnog sudjelovanja na tržištu rada i pružanja kvalitetnih javnih usluga, kao što su kvalitetna i cjenovno pristupačna skrb za djecu i dugotrajna skrb, kako bi se potaknulo zapošljavanje mladih žena. Preporučuje da se socijalna prava jačaju i uz pomoć alata osmišljenih na nacionalnoj razini.

5.2.3. EGSO ističe potrebu za jačanjem trostranog i dvostranog socijalnog dijaloga, prije svega putem sveobuhvatne provedbe ključnih konvencija ILO-a o socijalnom dijalogu, uključujući ILO C098 ⁽¹⁷⁾, ILO C135 ⁽¹⁸⁾, ILO C087 ⁽¹⁹⁾ i ILO C154 ⁽²⁰⁾. Također je bitno povećati ulogu socijalnih partnera u oblikovanju nacionalnih politika i strategija. Uspostava promatračkih skupina za praćenje uključenosti socijalnih partnera u procese donošenja odluka od javnog interesa mogla bi se pokazati učinkovitim instrumentom za stvaranje odgovarajućeg okvira za socijalni dijalog.

⁽¹⁵⁾ SL C 184, 25.5.2023., str. 5..

⁽¹⁶⁾ Preporuka MOR-a R204 – *Transition from the Informal to the Formal Economy Recommendation* (Preporuka o prelasku s neformalnog na formalno gospodarstvo), 2015. (br. 204).

⁽¹⁷⁾ MOR C098 – Konvencija o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje, 1949. (br. 98).

⁽¹⁸⁾ MOR C135 – Konvencija o predstavnicima radnika, 1971. (br. 135).

⁽¹⁹⁾ MOR C087 – Konvencija o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje, 1948. (br. 87).

⁽²⁰⁾ MOR C154 – Konvencija o kolektivnom pregovaranju, 1981. (br. 154).

5.2.4. EGSO ističe korist koju donose akcijski planovi za mlade, koji bi mogli poslužiti kao hodogrami i obuhvaćati konkretne mjere i alate za uključivije organizacijske okvire za sudjelovanje mladih u organizacijama socijalnih partnera. Nadalje, izgradnja kapaciteta organizacija za osposobljavanje u području pregovaračkih vještina, kao i posebno osposobljavanje za ispunjavanje potreba skupina u ugroženom položaju, mladima može omogućiti lakši pristup strukturama socijalnog dijaloga. Programi mentorstva mogli bi biti bolja opcija od programa za razvoj rukovoditeljskih vještina jer se time pruža prilika za upoznavanje s čelnicima i čelnicama budućnosti i za njihovo obučavanje na ravnopravnoj osnovi.

5.2.5. EGSO naglašava važnost podupiranja stvaranja struktura socijalnog dijaloga na razini poduzeća. Radnička vijeća nužan su alat za povećanje otpornosti, gospodarskog uspjeha i sposobnosti poduzeća da stvaraju dostojanstvena radna mjesta, kao i za promicanje demokracije na radnom mjestu (vidjeti SOC/746 ⁽²¹⁾).

5.2.6. Od presudne je važnosti u strukturu socijalnog dijaloga na razini poduzeća uključiti mlade radnike. Poticanjem mladih na sudjelovanje u demokratskim procesima na radnom mjestu podupire se njihov angažman i pomaže im se da steknu vještine i iskustvo u zastupanju vlastitih interesa. Radi formalizacije interesa mladih EGSO preporučuje da se mladi radnici potiču na sudjelovanje u kolektivnom pregovaranju kako bi mogli zastupati svoje interese u kolektivnim ugovorima.

5.2.7. Uspostava predstavničkih struktura za mlade na razini poduzeća djelotvoran je način da se sudjelovanje mladih na strukturiran način uključi u strukturu socijalnog dijaloga. EGSO ističe primjer vijeća mladih radnika (njem. *Jugendvert-ratsrat*) ⁽²²⁾ u Austriji. Ta vijeća zastupaju ekonomske, socijalne, zdravstvene i kulturne interese mladih zaposlenika i naučnika u poduzećima. Svako poduzeće s pet ili više mladih radnika dužno je omogućiti da skupština mladih demokratski izabere vijeće mladih radnika čiji članovi i članice imaju posebna zakonom zajamčena prava i dužnosti da zastupaju interese mladih zaposlenika. Davanje legitimnosti mladim radnicima putem izbora jača njihovu vjerodostojnost na radnom mjestu i omogućuje im stjecanje vještina i iskustva u predstavljanju radnika.

5.3. **Preporuke o mladima u civilnom dijalogu**

5.3.1. Uspostaviti zajedničke standarde i sveobuhvatan regulatorni okvir koji bi pružao strukturirane mehanizme za angažman. Institucije bi trebale uspostaviti posebne strukture potpore, uključujući posebne timove i kontaktne točke, radi olakšavanja održavanja redovitog i organiziranog dijaloga s organizacijama civilnog društva. Trebalo bi redovno evaluirati procese civilnog dijaloga kako bi se utvrdili nedostaci i područja u kojima su potrebna poboljšanja, čime bi se osiguralo da prakse sudjelovanja ostanu učinkovite i uključive.

5.3.2. Zajamčiti da procesi civilnog dijaloga budu uključivi zahvaljujući aktivnom uključivanju raznovrsnih skupina, uključujući žene, manjine i ranjive zajednice, osiguravanju financijske potpore i resursa organizacijama mladih, promicanju uključivih strategija i olakšavanju umrežavanja i suradnje među mladima.

5.3.3. Jačati inicijative za izgradnju kapaciteta, i za mlade predstavnike organizacija civilnog društva i za državne službenike. Kad je riječ o mladim predstavnicima, trebalo bi se usredotočiti na političku pismenost, zastupanje interesa i razumijevanje demokratskih procesa kako bi im se omogućilo da uspješnije utječu na ishode u politikama, a državnim službenicima trebalo bi pružiti prilike za usavršavanje kako bi se povećala njihova sposobnost uspješnog vođenja civilnog dijaloga.

5.3.4. Povećati ulaganja u digitalnu infrastrukturu kako bi se pružili novi načini za održavanje civilnog dijaloga i riješio problem ograničenog pristupa internetu s kojim se suočavaju mnogi mladi ljudi. Poboljšati digitalnu pismenost među mladima kako bi im se omogućilo da iznose svoja stajališta, organiziraju kampanje i uspješnije sudjeluju u prekograničnoj suradnji. Koristiti društvene mreže i druge digitalne alate za širenje informacija, uključivanje šire publike mladih i povezivanje mladih u raznim zemljama, čime se potiče uključiviji, sigurniji i pristupačniji dijalog.

5.3.5. Ulagati u razvoj kulture civilnog dijaloga i sudjelovanja uvođenjem građanskog obrazovanja u školske kurikulume i promicanjem edukativnih kampanja za senzibilizaciju o civilnom dijalogu i solidarnosti kao ključnim elementima socijalne uključenosti. Pojednostaviti postupke putem kojih organizacije civilnog društva mogu provoditi projekte za građanstvo u obrazovnim ustanovama i istodobno smanjiti nadzor vlade kako bi se omogućio autentičniji građanski angažman.

⁽²¹⁾ SL C 228, 29.6.2023., str. 43..

⁽²²⁾ <https://www.oegi.at/content/dam/oegi/downloads/dokumente/20220915%20H2JVR%20Brosch%C3%BCre%20WEB.pdf> (samo na njemačkom jeziku).

5.3.6. Prepoznati vijeća mladih kao legitimne aktere i podupirati osnivanje neovisnih vijeća mladih u zemljama u kojima ona ne postoje. Povećati proračune za mlade na svim teritorijalnim razinama i osnovati lokalne savjetodavne odbore s predstavnicima i predstavnicama mladih radi jačanja građanskog diskursa na lokalnoj razini. Osmisliti strategije za mlade kojima se jača komponenta mladih u procesima civilnog dijaloga, čime bi se mladima pružio izravan kanal putem kojeg bi mogli utjecati na lokalno upravljanje i osigurati da se u procesima donošenja odluka čuje njihov glas.

5.3.7. Prepoznati važnost rada s mladima u okviru civilnog dijaloga. U inicijativama za civilni dijalog (koje obično uključuju organizacije civilnog društva, ali ne uvijek i one koje vode mladi) povećati prostor i zastupljenost organizacija mladih među sudionicima u dijalogu s državom. To podrazumijeva i jačanje legitimnosti osoba koje rade s mladima i osiguravanje da one budu priznate kao ključni akteri koje treba saslušati tijekom savjetovanja i u okviru mehanizama strukturiranog dijaloga s tijelima vlasti.

5.3.8. Promicati međugeneracijski dijalog uspostavom mehanizama zajedničkog vodstva na temelju razmjene, suradnje, koordinacije i zajedničkog stvaranja. U okviru tog pristupa starije bi generacije trebalo upućivati u to kako raditi s mladima, čime bi se jačala solidarnost i prihvaćenost dinamičnih promjena koje mladi unose u civilni dijalog. Promjena diskursa o mladima priznavanjem njihovih doprinosa dodatno će pridonijeti osiguravanju legitimnosti njihove uloge u donošenju odluka ⁽²³⁾.

Bruxelles, 23. siječnja 2025.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE

⁽²³⁾ <https://www.eesc.europa.eu/hr/our-work/opinions-information-reports/opinions/promoting-european-intergenerational-solidarity-towards-eu-horizontal-approach>.